

La vida confusa de James Sveck

JOAQUIM ARMENGOL

La il·lustració del llibre de Peter Cameron (*P o m p t o n Plains*, Nova Jersey, 1959) *Algun dia aquest dolor et servirà* sembla indicar que la novel·la vagi destinada a un tipus de lector més aviat adolescent, però els que llegeixen una mica ja saben que la lectura no té edat i que, en tot cas, el fet que l'apostol literària sigui menor o major d'edat no depèn pas dels anys que tingui el lector, sinó del valor literari del llibre. Aquesta mania dels editors a subestimar la intel·ligència del lector s'afegeix a la cosmètica del màrqueting que s'apressa a endinyar-nos a la portada una faixa llampanant amb frases tan fantàsiques com aquestes: "Deliciosament vital des de la primera pàgina". (Fals! Us asseguro que les llargues subordinades de les primeres pàgines podrien anul·lar perfectament l'afirmació.) "Un dels grans llibres de tots els temps sobre Nova York". (Fals! És un llibre que passarà al camp de l'oblit com tants altres. I, Nova York? Si fos qualsevol altra ciutat tampoc canviaria res.) "Preciosa, encantadora i divertida. Adorable". (Vejam, de què parlem? Podríem dir el mateix de les nostres filles, parelles o mascotes i tindria el mateix valor parcial i enervant.)

I, tanmateix, no és pas una novel·la dolenta, és una com tantes que arrossega un cert alè que la fa

de bon llegir, perquè el pols literari és ferm i la llengua clara i lleugera, especialment en els diàlegs, que vénen a ser el que té més gràcia literària. Però és una novel·la que, tot i ser honesta, es balanceja en els tòpics americans més gastats sense, però, transcendir-los gens. Així ens trobem un adolescent (James Sveck, de 18 anys) que reflexiona i es rebel·la perdut en ell mateix i en un mar de dubtes. Un ésser incomprès, vulnerable, intel·ligent, anarquista (perquè odia la política), ateu (perquè odia la religió), antisocial (perquè no li agrada la gent de la seva edat); i que té, esclar, uns pares desastrosos i divorciats: l'home és un espècimen de mascle homòfob, descarnadament enlluernat pels diners, arrogant, egòlatra i perifèric; i la mamà és perfectament inepta i amb una història sentimental llastimosa, incapaç de saber què cal fer-ne dels fills ni com tractar-los; també hi ha una germana egoista, llampada i antipàtica que busca un referent paternal en parelles d'edat avançada; com hi ha el contrapès d'una àvia solitària, sàvia i encantadora. I, naturalment, no hi falta un psiquiatre, en aquest cas una dona, patètica i ridícula, que no deixa de ser una paròdia fàcil de l'ofici. I en paral·lel hi transpira la crítica social i psicològica que borreja qüestions com la banalitat i l'estafa en el món de l'art contemporani, la crítica al sistema depredador capitalista i el canibalisme que sorgeix de la pressió social, el

ALGUN DIA AQUEST DOLOR ET SERVIRÀ
PETER CAMERON
SEMBRA / ASTEROIDE
TRAD. EDUARD CASTANYO
222 PÀG. / 14,50 €

PERE TORDERA

perill de les xarxes, la vanitat, la comunicació i la soledat, la impersonalitat, l'aldarull insofrible de les grans ciutats, la mediocritat imperant al món occidental, etc.

Sembla ser que Peter Cameron escriu sobre la recerca d'un mateix en un món que arrossega fortament l'individu i que li impedeix sentir els propis pensaments o el que sent. Ara bé, ¿aporta res nou o destacable la novel·la? Diria que

no, més enllà de recordar-nos les velles qüestions existencials que implica el fet de viure a través d'aquesta figura adolescent anomenada James Sveck, les respostes a les quals acaben configurant el que serem o no. D'altra banda, hi apareixen dubtes i reflexions inevitables en tota vida que es va fent i creix. No veig cap raó essencial per la qual llegir Cameron si podem llegir Salinger. ♦♦

Maons contra la llegenda negra

JOAN GARÍ

Els Borja –ara ja podem dir-ho amb tranquil·litat– van arribar a Roma, a finals del segle XV, udolant com llops afaïnats. Procedien de Xàtiva i anaven a la conquesta d'una altra petita ciutat de no més de 30.000 habitants, assolada sovint per les epidèmies, però que guardava al seu bell mig un tresor incomparable: el Vaticà. Hi van ser papes, successivament, Alfons de Borja (Calixt III, 1456-1458) i el seu nebot Roderic de Borja (Alexandre VI, 1492-1503). S'hi comportaren, no cal dir-ho, amb tota la panòplia de llibertats excessives que eren habituals en els vicaris de Crist de l'època. No foren ni més assassins, ni més luxuriosos ni més cobdiciosos que els seus antecessors o els mateixos contemporanis, però era obvi que eren estrangers, així que una feixuga llegenda negra es va teixir de seguida en contra seu. Quan van ser proclamats papes, els italians van saludar els Borja deplorent que l'Església italiana haguera caigut en mans "dels catalans"; i,

quan volien insultar Alexandre VI, l'anomenaven "*marrano catalano*".

Només en els últims anys han començat a aparèixer textos que busquen rellegir l'epopeia dels Borja i resituar la infàmia de la llegenda negra en els seus justos termes. Aquesta Lucrècia Borja de Fo entra de ple en el propòsit de restituir la fama de les figures històriques de la família Borja o, almenys, separar els fets constatats de l'àmplia nòmina de salvatjades graciosament atribuïdes.

Didactisme i previsibilitat

El projecte em sembla molt interessant. Esperava de Dario Fo, tanmateix, un text amb una mica més de substància. Al capdavall, un premi Nobel de literatura no hauria d'abaixar la guàrdia en cap moment. I el problema d'aquesta novel·la és que els seus personatges són previsibles, sense densitat, massa obvis. El didactisme hi força una escriptura una mica desmanegada. Alexandre VI hi és pintat com un papa amb un fons reformista, però un home ferventment partidari d'un tradicional refrany valencià: "Dels pecats del

Lucrècia Borja, la filla del papa
Dario Fo
Bromera / Siruela
Trad. Enric Salom
190 pàg. / 19,95 €

piu, Déu se'n riu". Cèsar, el seu fill, és l'assassí maquiavèlic que els seus actes retraten, ambiciós i imparable. En canvi Lucrècia, la protagonista, és descrita com una víctima de l'ambició del seu germà Cèsar, una dona de gran bellesa però també de gran pietat que només volia estimar i ser estimada.

El resultat literari, ja dic, em sembla pobre. Joan Francesc Mira va emprendre, fa anys, un projecte equivalent, en aquest cas centrat en Alexandre VI. L'escriptor valencià va retratar, en *Borja Papa* (1996), una figura ambivalent, tan allunyada de la foscor en què la van embolicar els seus enemics com de qualsevol temptació extemporàniament hagiogràfica. Com ara Dario Fo, també Mira va voler rescatar els autèntics contorns d'una personalitat irrepetible, injustament tractada per la

història. *Borja Papa*, però, és una novel·la –una autobiografia fictícia– d'extraordinària factura literària, bellament i sàviament escrita, per a la qual l'autor es va documentar minuciosament als arxius vaticans.

Al final, el que continua fascinant-nos dels Borja és aquesta àgil capacitat d'una família valenciana per situar-se al cim del món conegut en una època irrepètible: mentre a València havien deixat escriptors com Jaume Roig (que era el metge de la família) o Ausiàs Marc (que enviava versos a la germana d'Alfons de Borja, Teclata), a Roma van ser contemporanis de Rafael, Ariosto, Leonardo, Copèrnic, Miquel Àngel o Bembo (que va ser amant de Lucrècia, per cert).

Amb tot això es poden fer llibres molt bons. De Dario Fo, en tot cas, tenim dret a reclamar-ne un una mica menys previsible i de més ambició literària. ♦♦

